DEN LIVSFARLIGA HISTORIEN OM NATIONALISM, HISTORIEBRUK OCH VÄGEN TILL FÖRSONING

Texter till Del 3: Vägen till försoning

Dialog för försoning

Under två dagar i slutet av november 2007 händer något mycket ovanligt. Till ett hotell i Sarajevo kommer kvinnor från hela Bosnien-Hercegovina för att tillsammans konfrontera historien.

Det är ett historiskt möte. För första gången träffas kvinnor från olika folkgrupper för att tala öppet om sina upplevelser sedan krigsslutet 1995. Det öppnar en dörr till försoning i ett uppdelat land svårt märkt av kriget.

Trots att tolv år har gått sedan kriget identifierar sig de flesta bosnier sig fortfarande i första hand som kroater, bosniaker eller serber, vilket försvårar en framgångsrik försoningsprocess.

Men det finns grupper som verkar för förändring. Ofta är det just kvinnor som förenar sig för dialog och fred.

När konferensdeltagarna sätter sig runt mötesbordet för första gången ska de snabbt berätta det viktigaste om sig själva. Ingen nämner sin etniska tillhörighet. Men samtalet kommer snabbt in på krigsförbrytelserna och det väcker starka känslor. Hur många dog egentligen från de olika folkgrupperna i kriget? Begicks det verkligen ett folkmord i Srebrenica 1995?

Mot slutet av dagen är alla utmattade men stämningen har förändrats. Ilskan tycks ha avtagit och de bosnienserbiska kvinnorna har ändrat inställning. Jo, det var nog ett folkmord i Srebrenica. Likaså var några av de muslimska deltagarna ovilliga att erkänna att de bosnienserbiska kvinnorna också hade lidit och utsatts för övergrepp under kriget. Efter två dagars dialog var även detta möjligt.

En ny riktning

Konferensen i Sarajevo 2007 anordnades av organisationen Žene Ženama som arbetar aktivt för att stärka det civila samhället i landet, bland annat genom att stödja nybildade kvinnoorganisationer, arbeta med försoning mellan de olika etniska grupperna, och genom att hålla öppna möten där mänskliga rättigheter och jämställdhet diskuteras. För många av kvinnorna var det första gången som de talade öppet om kriget och delade med sig av sina personliga minnen och erfarenheter. Från organisationen Kvinna till Kvinna i Sverige fanns också personer på plats och mötet genomfördes med svenskt stöd.

Kräver tid

Att skapa förutsättningar för försoning tar tid – och måste få ta tid. Många av kvinnorna på försoningskonferensen i Sarajevo hade redan innan mötet träffats över de etniska gränserna genom Kvinna till Kvinnas nätverk. Till en början betraktade kvinnorna från olika folkgrupper varandra med stor misstänksamhet, men med tiden har de lärt känna och respektera varandra. Inom nätverket har bosniakiska, serbiska och kroatiska kvinnor i Bosnien-Hercegovina samarbetat sedan 1994, för fred och återuppbyggnad.

I Bosnien fanns knappast någon kvinnorörelse före kriget. I dag utgör kvinnoorganisationerna en viktig kraft för förändring och försoning. Ett framtida medlemskap i EU betraktas av många som ett av de viktigaste verktygen för att bygga varaktig fred i Bosnien-Hercegovina, och hittills har kvinnorna i mycket liten utsträckning fått vara delaktiga i förhandlingarna med EU. Därför är det viktigt att kvinnorna och det civila samhället inte lämnas utanför de politiska besluten.

Röster från försoningskonferensen i Sarajevo 2007

”Vad krävs för att vi offentligt ska kunna erkänna sanningen om kriget, krigsförbrytelserna och se till att de skyldiga straffas?”
”Erkänn problemet: folk från alla grupper måste ta ansvar för de brott som begåtts av den egna sidan.”
”Offentligt erkännande krävs av alla tre sidor.”
”Hur kan vi förändra sakernas tillstånd?”
”Civil olydnad – det är nyckeln.”
”Skapa utrymmen där det är tillåtet att uttrycka rädsla och oro.”
”Ge stöd till ungdomar.”
”Våra identiteter är låsta till etnicitet och religion – vi tvingas in i etnonationella grupper.”
”Bosnien-Hercegovina är delat och vi accepterar denna verklighet, även om vi inte vill.”
”Alla tre nationerna behöver tala om sitt förflutna.”
”Ansvar ses som en angelägenhet för ‘de andra’.”
”…minnet är mer exakt i fråga om brott mot den egna nationen, än mot andra.”
”...medierna skildrar bara konflikter, spänningar och våld, inte initiativ och aktioner för fred och försoning.”
”Fred införs, men utan lugn.”
”Många av dem som var ansvariga för kriget är kvar på maktpositioner.”
”Det finns korruption på regeringsnivå och inom enskilda organisationer. Även företrädare för det internationella samfundet är korrupta.”
”Vi känner oss säkrare, vissa framsteg är mycket tydliga.”
”Samhörigheten har nått en ny nivå, vi lever sida vid sida.”